Mottagande och etablering av nyanlända i Gävleborg 2014

- sammanställning av en enkätundersökning riktad till länets kommuner

Länsstyrelsen Gävleborg

Rapport 2015:9

Länsstyrelsens uppföljning	3
Överenskommelser om mottagande av nyanlända och ensamkommande barn	6
Lokal samverkan	9
Mottagande av ensamkommande barn	14
Bosättning och bostäder	17
Utbildning och skola	20
Fritid och föreningliv	23
Arbete	25
Hälsa	26
Regional samverkan	29
Länsstyrelsens arbete	32

Försiktig tolkning av nytta och betyg

Resultaten av utvärderingen måste tolkas försiktigt då META var en icke-anonym enkät, med Länsstyrelsen som avsändare. Dessutom har inte alla kommuner svarat på samtliga frågor vilket gör att det inte går att dra alltför generella slutsatser.

Rapporten och kommunernas samtliga svar på enkäten finns även på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/gavleborg

Förord

Sedan 2012 genomför länsstyrelserna i Sverige en gemensam och rikstäckande enkätuppföljning av hur arbetet med mottagandet och etableringen av nyanlända ser ut i Sveriges kommuner. Syftet med enkäten är att kartlägga vad som fungerar bra och vad som kan utvecklas och förbättras. Tanken är att denna årliga enkät även ska följa utvecklingen över tid.

Det är viktigt att Länsstyrelsen har en god helhetsbild av det arbete som pågår i länet och hur kommunerna uppfattar förhållanden, problem, framsteg och utvecklingsområden. Resultatet av enkäten används som ett kompletterande diskussionsunderlag och utgångspunkt för dialog med kommunerna, och kan även användas för prioritering av olika insatser.

För att vi ska klara vårt uppdrag att ta emot nyanlända och ge de bästa förutsättningar för att leva, bo och integreras i Sverige behövs en öppen och tydlig dialog mellan verksamheter och aktörer. Med god samordning mellan kommuner och verksamheter kan vi skapa en beredskap och kapacitet som inte är möjlig att åstadkomma på egen hand.

En viktig pusselbit i Länsstyrelsens arbete är kommunernas egna erfarenheter och uppfattningar. I META-enkäten 2014 svarade samtliga tio kommuner i länet. För att få så korrekta svar som möjligt är det viktigt att kommunerna fördelar enkäten så att frågorna besvaras av personer med insikt inom de olika områdena.

Ett stort tack till alla som engagerat sig och besvarat META-enkäten 2014.

I denna sammanställning har Länsstyrelsen även kommenterat de områden där vi ser en utvecklingspotential för Gävleborg.

Juni 2015

Robert Larsson
Integrationssamordnare

Rapporten är sammanställd av Pernilla Bylund och Bjarni Arnason, integrationshandläggare.
Vid eventuella frågor eller synpunkter kontakta oss gärna: pernilla.bylund@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsens uppföljning

META – en länsstyrelsegemensam enkät för uppföljning

Under 2014 har en arbetsgrupp bestående av representanter från fyra av Sveriges länsstyrelser för tredje året i rad genomfört en bred enkätundersökning riktad till Sveriges 290 kommuner. Arbetet har skett i dialog med landets samtliga länsstyrelser.

Undersökningen syftar till en bred kartläggning av mottagandet och etableringen av nyanlända inom ramen för etableringsreformen samt mottagandet av ensamkommande barn. Avsikten är att variera inriktningen något varje år, dock utan att gå miste om jämförbarheten. Därför finns inte samtliga frågor med varje år.

Enkäten innehåller frågor om lokal och regional samverkan och samordning, kapacitet och beredskap för mottagande av nyanlända och ensamkommande barn, kvalitet i mottagandet samt etableringsinsatser. Därutöver ingår ett par avslutande frågor om länsstyrelsernas arbete.

Svarsalternativen i enstaka frågor har formulerats om, vilket innebär att de inte är fullt jämförbara med frågor från tidigare år.

Enkäten bestod sammanlagt av 40 frågor, flertalet utformade med delfrågor. Frågorna är av både objektivt kartläggande som subjektivt utvärderande karaktär. En del frågor gäller förekomsten av olika insatser och förhållanden, medan andra gäller kommunens bedömningar, erfarenheter och uppfattningar. Enkätfrågorna var i första hand utformade med fasta svarsalternativ, men även helt öppna frågor ingår liksom möjligheten att kommentera enskilda svar.

Datainsamling

Undersökningen genomfördes via en webbaserad enkät. Respektive länsstyrelse avgjorde vem enkäten skulle sändas till. I Gävleborg skickades enkäten till kontaktpersoner i varje kommun med ansvar för kommunens flyktingmottagning.

Svarsperioden för META 2014 var 16 oktober – 25 november. Påminnelser gjordes både via enkätverktyget och genom mejl eller personliga samtal.

Svarsfrekvent

I Gävleborg besvarades enkäten av samtliga tio kommuner, det vill säga en svarsfrekvens på 100 procent. Totalt besvarades enkäten av 239 av Sveriges 290 kommuner, vilket motsvarar en svarsfrekvent på 82 procent.

Resultatens giltighet

Resultatet beskriver kommunernas bild av arbetet med mottagande och etablering av nyanlända. Andra aktörer – och målgruppen nyanlända själva – kan naturligtvis ha en annan bild av verkligheten.

Svaren kan påverkas av vem/vilka inom varje enskild kommun som besvarat enkäten. Det gäller i första hand frågor som rör uppfattningar och bedömningar.

Länsstyrelsens användning av resultaten

Länsstyrelsen använder materialet från META-enkäten som ett komplement till den information och statistik som inhämtas på andra vägar. Resultatet används dels som underlag för prioriteringar av insatser, dels som utgångspunkt för dialog med kommunerna och andra berörda aktörer inom integrationsområdet.

Rapportens disposition

Denna rapport beskriver sammanfattande huvudresultatet av enkätfrågorna för Gävleborgs län men även med jämförelse med Sverige i stort.

Rapporten följer i princip enkätens innehållsstruktur:

- Överenskommelser om mottagande av nyanlända och ensamkommande barn
- Lokal samverkan
- Mottagandet av ensamkommande barn
- Bosättning och bostäder
- Utbildning och skola
- Fritid och föreningsliv
- Arbete
- Hälsa
- Regional samverkan
- Länsstyrelsens insatser

Som grund för denna rapport finns länsstyrelsernas gemensamma nationella rapport för META-enkäten 2014, *Mottagande och etablering av nyanlända 2014 - Enkätundersökning riktad till Sveriges samtliga kommuner*, som tagits fram gemensamt av representanterna[1] i länsstyrelsernas nationella arbetsgrupp för uppföljning.

1 Hedyah Faghir, Västerbottens län, Linda Jönsson, Skåne län, Jakob Lindahl, Västra Götalands län samt Lucie Riad, Södermanlands län.

Länsstyrelsens integrationsuppdrag 2014

Länsstyrelserna ska:

• Följa upp organisering och genomförande av insatser för nyanlända på regional och lokal nivå och prioritera insatser som väsentligt bidrar till att öka kommunernas mottagningskapacitet, inklusive vidarebosatta.	Länsstyrelseinstruktionen, 62 § och regleringsbrevet 2014, uppdrag 73.
• Verka för att stärka den civila sektorns roll, till exempel genom att fler överenskommelser om integration med civila sektorn kommer till stånd.	Överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer inom integrationsområdet och Sveriges Kommuner och Landsting, Dnr IJ2009/60/UF, regleringsbrevet 2014, uppdrag 73.
• Lämna ersättning till kommuner för att de ska kunna skapa beredskap för att ta emot nyanlända och öka sin mottagningskapacitet samt för att utveckla regional samverkan. Insatser som syftar till att öka kommunernas mottagningskapacitet samt möjligheter att tillhandahålla samhällsorientering ska prioriteras.	Ersättningsförordningen 2010:1122, 37 § och regleringsbrevet 2014, uppdrag 74.
• Främja och stödja samarbete mellan kommuner för att öka förutsättningar för dem att tillhandahålla samhällsorientering.	Förordning om samhällsorientering 2010:1138, 11–12 §§ och regleringsbrevet 2014, uppdrag 75.
• Teckna överenskommelser med kommuner om mottagande av nyanlända.	Bosättningsförordningen 2010:408, 4–5 §§.
• Verka för att förbättra regional samverkan mellan kommuner, myndigheter, organisationer och företag som anordnar aktiviteter för nyanlända.	Etableringslagen 2010:197, 4 §, Länsstyrelseinstruktionen, 62 §.
• Verka för att det finns beredskap och kapacitet att ta emot asylsökande ensamkommande barn och ensamkommande barn som har beviljats uppehållstillstånd.	Länsstyrelseinstruktionen, 62 § samt regleringsbrevet 2014, uppdrag 77.
• Förhandla med kommuner om mottagande av ensamkommande barn.	Regleringsbrevet 2014, uppdrag 77

Överenskommelser om mottagande av nyanlända och ensamkommande barn

I Gävleborgs län hade samtliga tio kommuner en överenskommelse om att ta emot nyanlända flyktingar under 2014. Totalt fanns 475 anvisningsbara platser i överenskommelserna.

Samtliga kommuner i länet hade även en överenskommelse om att ta emot ensamkommande barn (EKB) under 2014. Totalt fanns 382 platser, varav 125 av dessa var asylplatser.

Överenskommelser om mottagande år 2014 för kommunerna i Gävleborg

	Överenskommelser 2014 - *Nyanlända flyktingar*	Överenskommelser 2014 - *Ensamkommande barn*	
	Anvisningsbara platser	Totalt	Varav asylplatser
Bollnäs	40	48	13
Gävle	75	74	32
Hofors	15	30	7
Hudiksvall	75	39	17
Ljusdal	75	31	11
Nordanstig	20	32	7
Ockelbo	25	20	8
Ovanåker	35	10	4
Sandviken	80	38	16
Söderhamn	35	60	10
Gävleborgs län	**475**	**382**	**125**

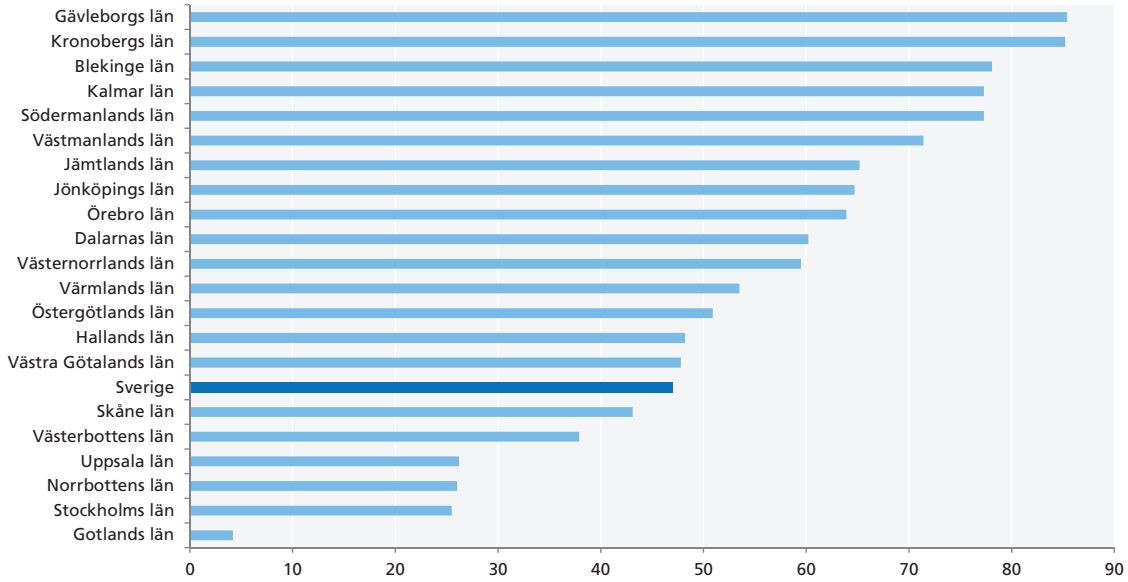
Källa: Länsstyrelsen Gävleborg och Migrationsverket

Mottagandet av nyanlända

Kommunerna i Gävleborgs län tog under 2014 emot totalt 2 390 nyanlända, varav 494 anvisades en bostad via Arbetsförmedlingen eller Migrationsverket. Övriga sökte sig till någon kommun i Gävleborg på egen hand. I Gävle, Sandviken och Bollnäs har merparten eller alla av de mottagna under 2014 flyttat till kommunen på egen hand. Gävleborg, var det län i landet som under förra året tog emot flest nyanlända per capita.

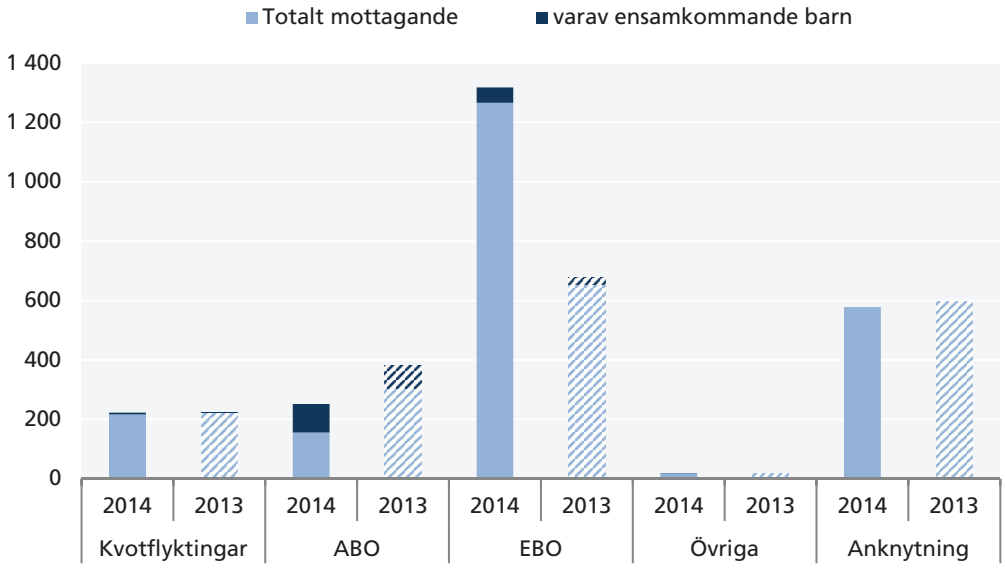
Under 2014 har antalet mottagna i någon av länets kommuner från anläggningsboende minskat i förhållande till året innan. Antalet nyanlända från eget boende har ökat avsevärt mellan 2013 och 2014. Under 2013 utgjorde mottagandet av nyanlända från eget boende 36 procent av länets totala mottagande och under 2014 steg andelen till 56 procent. Andelen nyanlända som bor i eget boende skiljer sig även mellan kommunerna i länet.

Kommunmottagna nyanlända i förhållande till befolkningen, per 10 000 invånare, 2014, *per län*

Källa: Statstiska centralbyrån och Migrationsverket

Mottagandet under 2013-2014 i Gävleborgs län uppdelat på kvotflyktingar, nyanlända från anläggningsboende (ABO), nyanlända från eget boende (EBO), övriga samt från anknytning

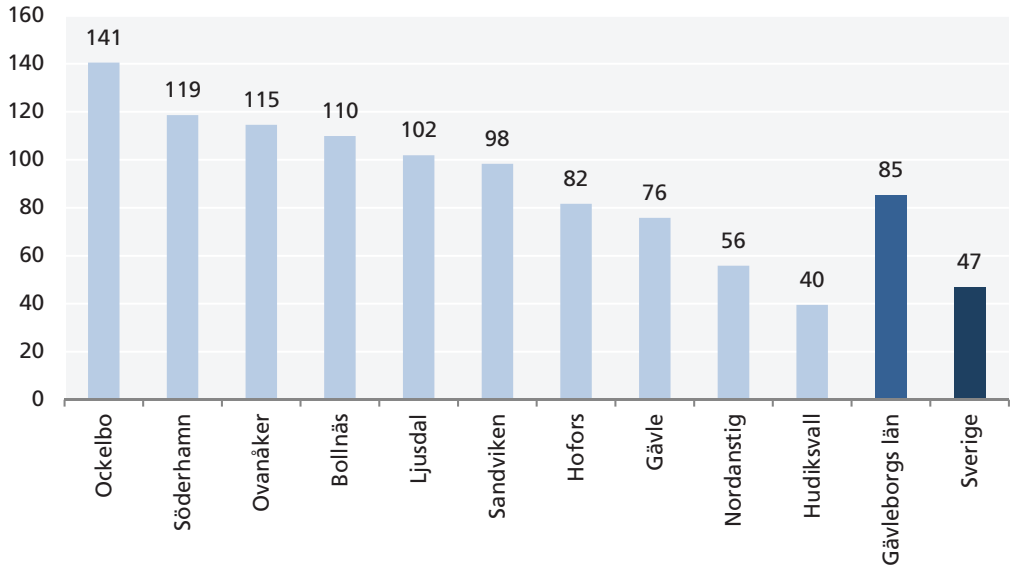

Källa: Statistik från Migrationsverket

Antalet mottagna i hela Sverige under 2014 motsvarade 47 nyanlända personer per 10 000 invånare. Detta är en väsentlig ökning sedan 2012 och 2013 då motsvarande siffra var 20 respektive 35 nyanlända per 10 000 invånare.

Samtliga kommuner i länet förutom Hudiksvall tog under 2014 emot fler än riksgenomsnittet på 47 nyanlända per 10 000 invånare. Ockelbo, Söderhamn, Ovanåker, Bollnäs och Ljusdal tog emot över 100 nyanlända per 10 000 invånare.

Mottagna per 10 000 invånare per kommun i Gävleborgs län, totalt för Gävleborgs län samt för Sverige som helhet, 2014

Källa: Migrationsverkets årsstatistik och årsstatistik från Statistiska Centralbyrån.

Lokal samverkan

För en väl fungerande etableringsprocess är samverkan mellan ansvariga myndigheter samt mellan kommuner, myndigheter och andra aktörer en viktig faktor.

Lokal överenskommelse med Arbetsförmedlingen

För att tydliggöra arbetsfördelningen avseende etableringsinsatserna på lokal nivå har Arbetsförmedlingen ansvar för att en lokal överenskommelse (LÖK) tecknas mellan berörda parter. I slutet av 2014 har sju kommuner i länet angett att de har en lokal överenskommelse med Arbetsförmedlingen. För Sverige i stort har två tredjedelar av alla svarande kommuner en lokal överenskommelse.

I samtliga lokala överenskommelser i Gävleborgs län finns fler aktörer med än bara Arbetsförmedlingen och kommunen. Det varierar vilka ytterligare aktörer som är med men de vanligaste parterna är Migrationsverket, Försäkringskassan och Landstinget/primärvården. I några överenskommelser finns även bostadsbolag, ideella organisationer och Centrala Studiestödsnämnden (CSN) med som en aktör.

Det varierar i vilken utsträckning som det formella dokumentet används för samordning i mer konkret mening. Två kommuner med en LÖK anger att de i stor utsträckning använder överenskommelsen för samordning av insatser både med andra berörda aktörer och mellan kommunens interna verksamheter. Tre kommuner har angett att den används i viss utsträckning. Övriga två kommuner har inte angett hur LÖK:en används för samordning.

Samverkansformer mellan kommun och Arbetsförmedling

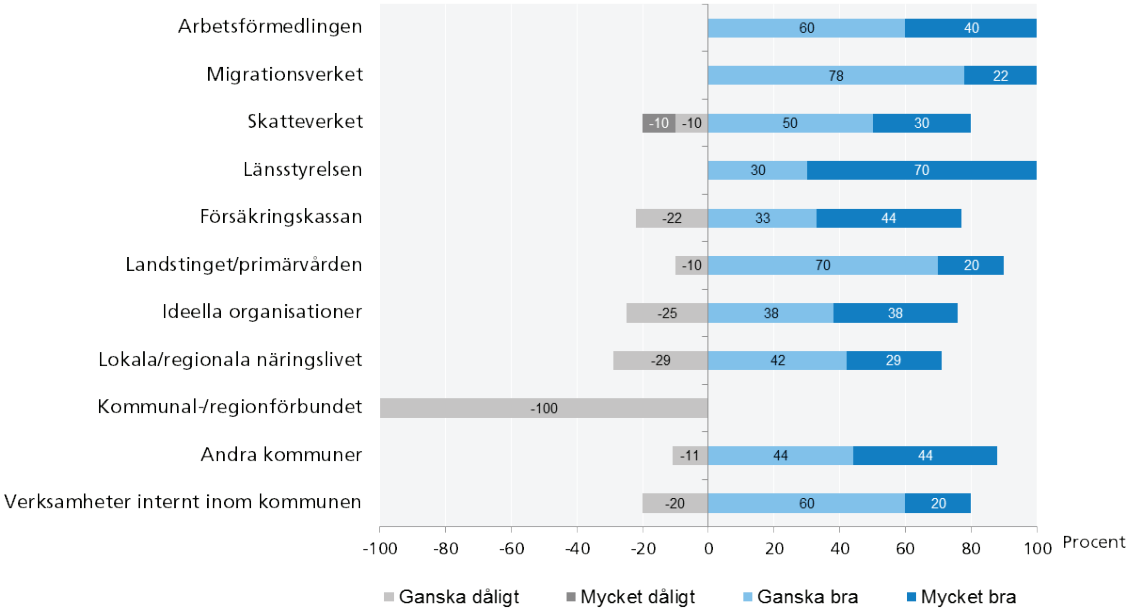
90 procent av kommunerna i länet uppger att de samverkar med Arbetsförmedlingen genom återkommande möten och 80 procent att de samverkar via trepartssamtal. Här skiljer sig inte kommunerna i Gävleborg sig från övriga kommuner i Sverige.

När det gäller att samverka genom gemensamma projekt eller gemensamma servicekontor skiljer sig däremot kommunerna i Gävleborgs län från övriga kommuner i landet. 80 procent av kommuner i länet samverkar med Arbetsförmedlingen genom gemensamma projekt, till skillnad från Sverige i stort där andelen är 31 procent av svarande kommuner. I Söderhamn, Hudiksvall och Nordanstig sker samverkan även genom gemensamma servicekontor. Detta är mindre vanligt bland kommuner i stort i Sverige.

Samverkan med andra aktörer

Kommunerna i länet ger i allmänhet en positiv bild av samverkan med andra aktörer. Samverkan fungerar bäst med Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. Nio kommuner anger att de inte har någon form av samverkan med Region Gävleborg kring mottagandet och etableringen av nyanlända. En kommun har angett att de haft samverkan under 2014 med regionförbundet men att den varit ganska dålig. Flera kommuner i länet uppger att de har ingen eller dålig samverkan internt inom kommunen, med det lokala/regionala näringslivet, med ideella organisationer samt med Försäkringskassan och Skatteverket.

Kommunernas erfarenhet av samverkan med olika aktörer kring mottagandet och etableringen av nyanlända, 2014, *Gävleborg*

Källa: META-enkäten 2014

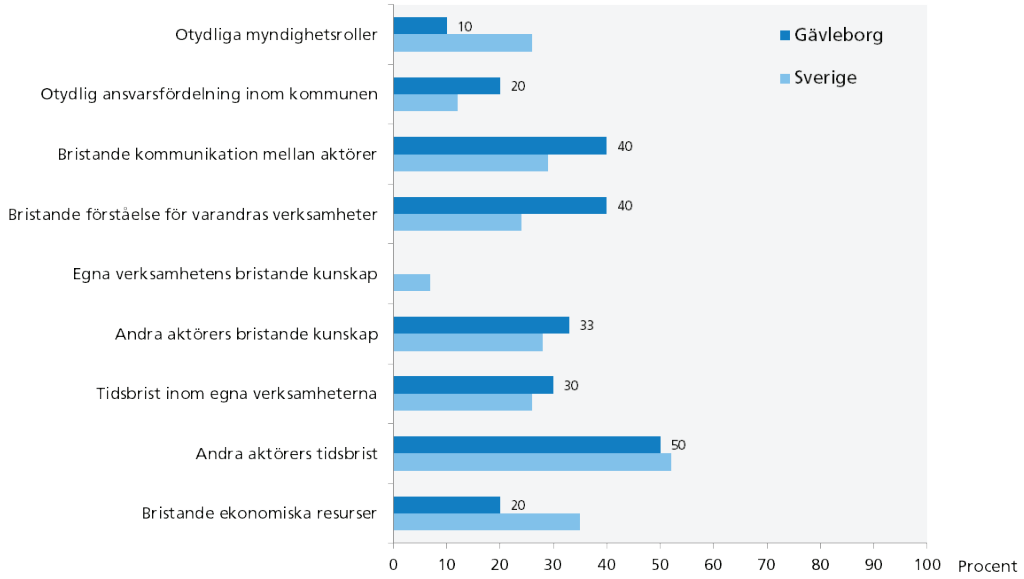
Hinder för samverkan

Kommuner kan uppleva olika typer av hinder för samverkan kring mottagandet och etableringen av nyanlända. Hälften av kommunerna i Gävleborg, med en uppfattning, anser att andra aktörers tidsbrist är stora hinder för samverkan. Detta är i samma nivå som för Sverige i stort. Dock hade fyra kommuner i länet ingen uppfattning i frågan.

Fyra av tio kommuner i länet anser att bristande kommunikation mellan aktörer samt bristande förståelse för varandras verksamheter är ganska eller mycket stora hinder för samverkan kring mottagandet och etableringen av nyanlända.

Endast 20 procent av länets kommuner anser att bristande ekonomiska resurser är stora hinder för samverkan vilket är lägre än för Sverige i stort där andelen är 35 procent.

Kommunernas erfarenheter av stora hinder för samverkan kring mottagandet och etableringen av nyanlända, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META-enkäten 2014

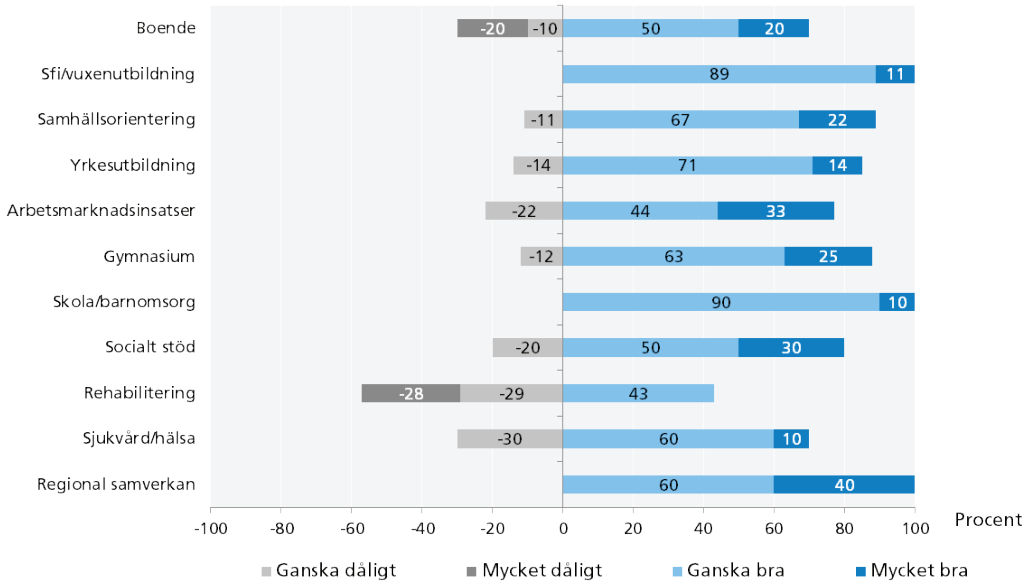
Erfarenheter av insatser i mottagandet av nyanlända

Erfarenhet i länets kommuner av olika insatser när det gäller mottagandet av nyanlända är överlag positiv. Det gäller särskilt de egna ansvarsområdena med undantag för boendefrågan. Boendefrågan är ett område som tre kommuner i länet har ganska eller mycket dåliga erfarenheter av. Det är fler kommuner idag än för ett par år sedan som upplever detta.

Vidare har även fyra kommuner ganska eller mycket dålig erfarenhet av rehabilitering. Tre kommuner har ganska bra erfarenheter av rehabilitering och tre kommuner saknar uppfattning. Flertalet kommuner har under de senaste åren inte haft så positiva erfarenheter av rehabilitering. Sjukvård och hälsa i största allmänhet för målgruppen har tre kommuner ganska dålig erfarenhet av också. Dessa erfarenheter bland länets kommuner skiljer sig inte så mycket åt mot Sverige i stort.

Omkring 80 procent av de kommuner i länet med en uppfattning om yrkesutbildning och arbetsmarknadsinsatser har positiv erfarenhet av dessa. Här skiljer sig Gävleborg markant gentemot Sverige då endast omkring hälften av svarande kommunerna i landet med en uppfattning i frågan, har en positv bild av yrkesutbildning och arbetsmarknadsinsatser.

Kommunernas erfarenhet av mottagandet av nyanlända (exkl. ensamkommande barn) i olika avseenden, 2014, *Gävleborg*

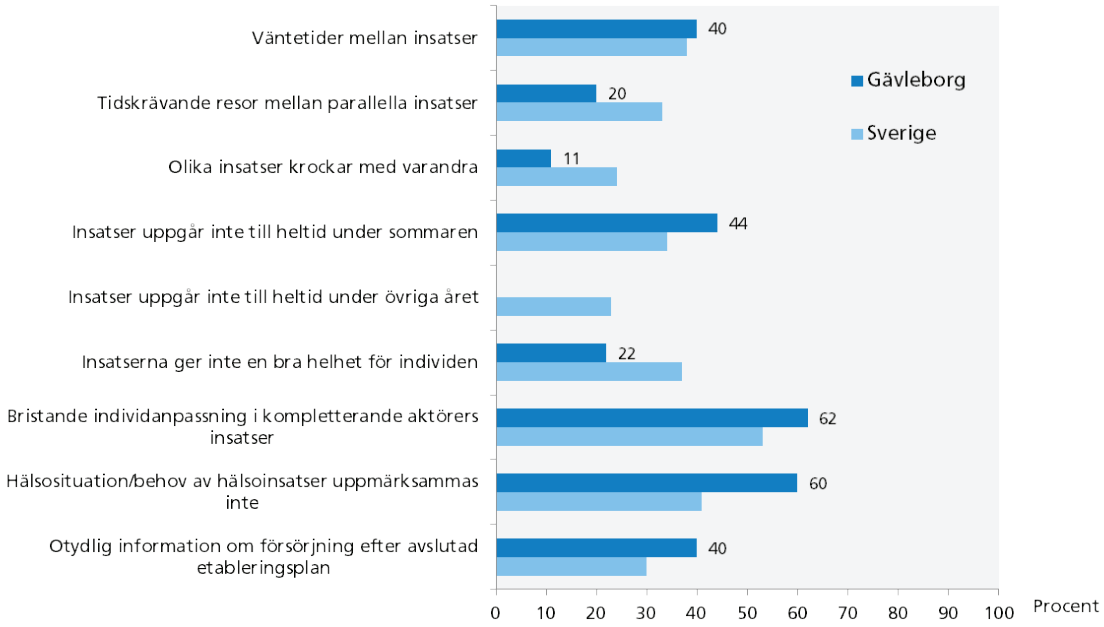
Källa: META-enkäten 2014

Samordningens betydelse för de nyanlända

När det gäller samordningen av lokala etableringsinsatser bedömer omkring 60 procent av kommunerna i länet, med en uppfattning i frågan, att bristande individanpassning i kompletterande aktörers insatser samt att behov av hälsoinsatser inte uppmärksammas är ganska eller mycket stora problem för de nyanlända. Denna uppfattning är högre i Gävleborg än Sverige i stort.

Tidskrävande resor mellan parallella insatser anser endast 20 procent av kommunerna i länet att det är stora problem för de nyanlända i samordningen av etableringsinsatserna, vilket är lägre än för Sverige i stort.

Kommuner som uppfattar stora problem för de nyanlända i samordningen av etablerings-insatserna, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META-enkäten 2014

Länsstyrelsens kommentarer

Kommunernas samverkan fungerar i stort mycket bra och är en viktig förutsättning för ett bra mottagandet av nyanlända. Det finns ett utvecklingsområde i att förbättra samverkan internt inom kommunen, mellan kommun och ideella organisationer samt mellan kommunen och det lokala näringslivet. Att utveckla kommunens interna samverkan är något som kommunerna själva framförallt behöver arbeta med och Länsstyrelsens roll blir att stötta kommunerna i det arbetet.

Ett utvecklingsområde är även implementeringen av de lokala överenskommelserna och hur de kan bli ett effektivt instrument i samordningen av etableringsinsatserna. Där kan även, vid behov, Länsstyrelsen finnas med i större utsräckning.

Samverkan kring hälsa och rehabilitering behöver även utvecklas vidare.

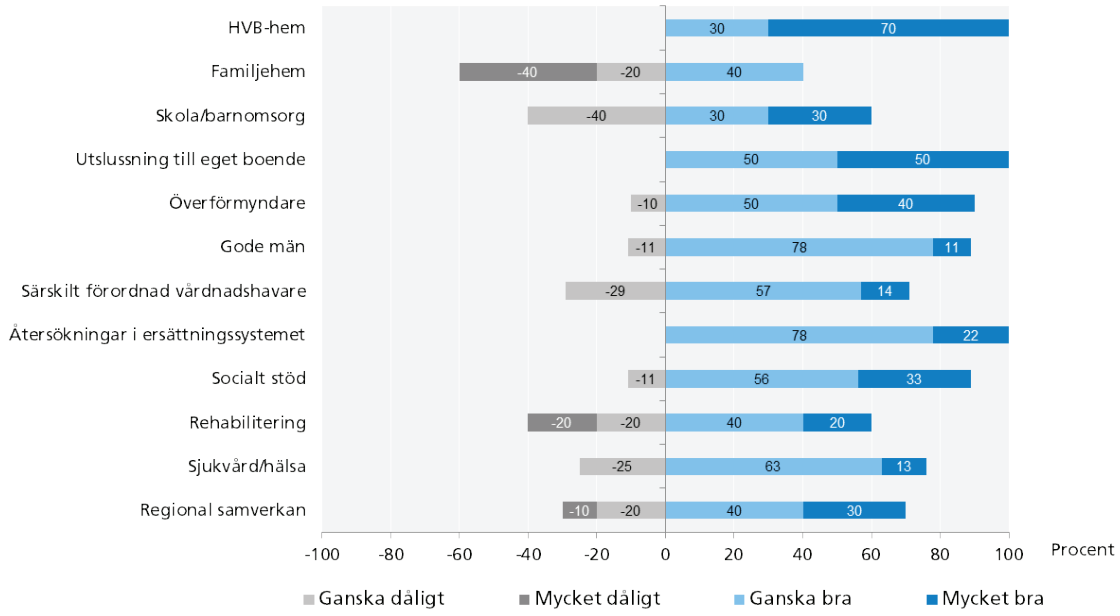
Mottagande av ensamkommande barn

Mottagandet av ensamkommande barn styrs av ett omfattande regelverk. Från den 1 januari 2014 har en ändring i lagen[1] medfört att Migrationsverket fått en utvidgad möjlighet att anvisa kommuner att ta emot asylsökande ensamkommande barn.

Erfarenhet av mottagandet inom olika insatsområden

I det stora hela ger kommunerna i Gävleborgs län en positiv bild av av mottagandet av ensamkommande barn. Flera kommuner, där det varit aktuellt och med en uppfattning i frågan, anger dock att de har negativ erfarenhet när det gäller framförallt familjehem, skola/barnomsorg och rehabilitering. I fem kommuner har det dock inte varit aktuellt med, eller att de saknade uppfattning om, familjehem och rehabilitering. Jämfört med Sverige är länets erfarenheter i stort densamma förutom gällande just familjehem, skola/barnomsorg och rehabilitering. Där har kommunerna i Gävleborgs län sämre erfarenhet än Sverige i stort. När det gäller HVB-hem, utslussning till eget boende och återsökningar i ersättningssystemet har samtliga av länets kommuner, där det varit aktuellt, en positiv erfarenhet av dessa insatser vilket är högre än Sverige i stort. Tre kommuner har även ganska eller mycket dålig erfarenhet av den regionala samverkan i mottagandet av ensamkommande barn.

Kommuners erfarenhet av mottagandet av ensamkommande barn i olika avseenden, 2014, *Gävleborg*

Källa: META 2014

1 Lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (SFS 2013:755)

Familjehem, utslussningsboenden, gode män och särskilt förordnad vårdnadshavare

Kommunerna i länet har varierande uppfattningar när det gäller möjligheterna att tillgodose de ensamkommande barnens behov i fem avseenden; hem för vård och boende (HVB), familjehem, utslussnings-/träningsboende, gode män och särskild förordnad vårdnadshavare.

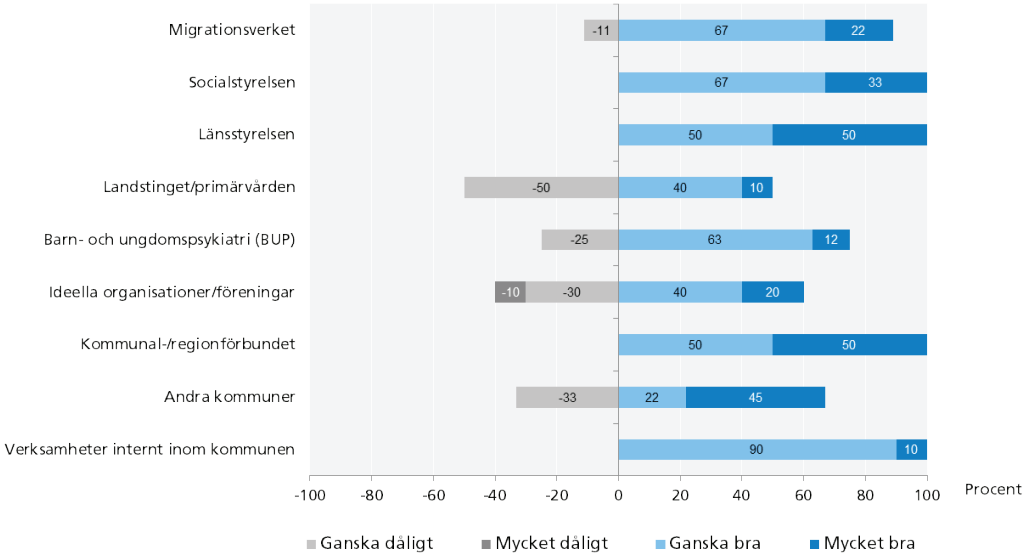
Svårast tycker kommunerna att det är att tillgodose barnens behov av familjehem, vilket 80 procent av kommunerna uppgett. I övriga två kommuner har det inte funnits ett behov av familjehem. Situationen i Gävleborgs län är ungefär densamma som för Sverige i stort där siffran är 75 procent. 70 procent av länets kommuner anser även att det är ganska svårt att tillgodose behovet av gode män vilket är betydligt högre än för Sverige i stort då 41 procent gör samma bedömning. 60 procent av kommunerna i länet bedömer även att det är ganska eller mycket svårt att tillgodose behovet av särskilt förordnad vårdnadshavare.

Att hitta utslussnings-/träningsboende är lätt i många kommuner i länet att tillgodose, hälften av kommunena rapporterar att det är ganska eller mycket lätt. Två kommuner har inte haft behovet och tre kommuner bedömer att det varit ganska svårt.

Samverkan med andra aktörer

Kommunerna samverkar med olika aktörer kring mottagandet av ensamkommande barn. Denna samverkan fungerar överlag ganska bra i länet. I hälften av länets kommuner fungerar dock samverkan med landstinget/primärvården ganska dåligt, medan övriga anser att det fungerar bra. Även samverkan med ideella organisationer/föreningar fungerar ganska eller mycket dåligt i 40 procent av länets kommuner. Åtta kommuner anger också att de inte har någon samverkan med kommunal-/regionförbundet. Flera kommuner anger att samverkan med andra kommuner fungerar ganska dåligt när det gäller mottagandet av ensamkommande barn.

Kommuners erfarenhet av samverkan med olika aktörer kring mottagandet av ensamkommande barn, 2014, *Gävleborg*

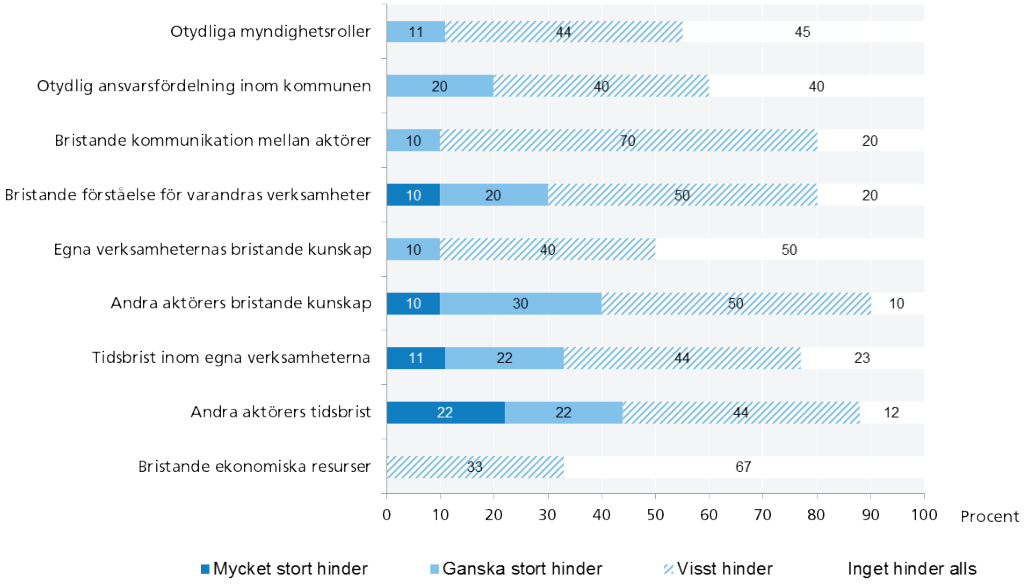

Källa: META 2014

Hinder för samverkan

Kommunernas erfarenhet av hinder för samverkan kring mottagandet av ensamkommande barn anges andra aktörers tidsbrist och bristande kunskap. Tidsbrist inom de egna verksamheterna anges också som hinder samt bristande förståelse för varandras verksamheter. Bristande ekonomiska resurser anges inte som så stort hinder för samverkan. Tre kommuner i länet ansåg detta som ett visst hinder medan övriga kommuner ansåg detta som inget hinder alls eller att man saknade uppfattning. Uppfattningen i Gävleborg är ungefär densamma som för Sverige i stort.

Kommuners erfarenhet av hinder för samverkan kring mottagandet av ensamkommande barn, 2014, *Gävleborg*

Källa: META 2014

Länsstyrelsens kommentarer

Samverkan med landstinget/primärvården kan och måste förbättras. Även samverkan mellan kommun och ideella organisationer. Det finns mycket kraft samlad i ideella organisationer och de är viktiga för integrationen. Ibland kan dessa organisationer sakna kunskap om vad som är viktigt att tänka på i samband med mottagandet av ensamkommande barn. Här är det viktigt att både kommunerna och de ideella organisationerna är lyhörda och har en öppen dialog om var och hur ideella organisationer, stora som små, kan göra mest nytta.

Många kommuner anger att det är svårt att tillgodose behovet av familjehem. Det finns en utvecklingspotential i att förbättra samverkan mellan kommunerna kring mottagandet av ensamkommande barn. Exempelvis borde familjehem vara något som kommunerna kan samarbeta kring.

Bosättning och bostäder

Under år 2014 fick cirka 6 200 nyanlända personer hjälp av Arbetsförmedlingen eller Migrationsverket att hitta en bostad i någon av landets kommuner. Till Gävleborgs kommuner anvisades 496 nyanlända en bostad.

Dialog och samordning med andra aktörer

Nyanländas bosättning är en mycket aktuell fråga just nu. Kommunerna i Gävleborgs län har en kontinuerlig dialog med flera parter i denna fråga. Generellt är kommunernas erfarenhet av dialogen mellan berörda parter i bosättningsarbetet positiv. Bäst anser kommunerna att dialogen fungerar med Migrationsverket och med de kommunala bostadsbolagen. I en kommun har det inte varit aktuellt med någon dialog med andra aktörer än med det kommunala bostadsbolaget. I två kommuner har dialogen med det kommunala bostadsbolaget fungerat ganska dåligt.

I 60 procent av länets kommuner har det inte varit aktuellt att ha en dialog med privata bostadsbolag/hyresvärdar och i de fall där det varit dialog med den aktören har det fungerat ganska bra. I en kommun har dialogen med privata bostadsbolag varit ganska dålig.

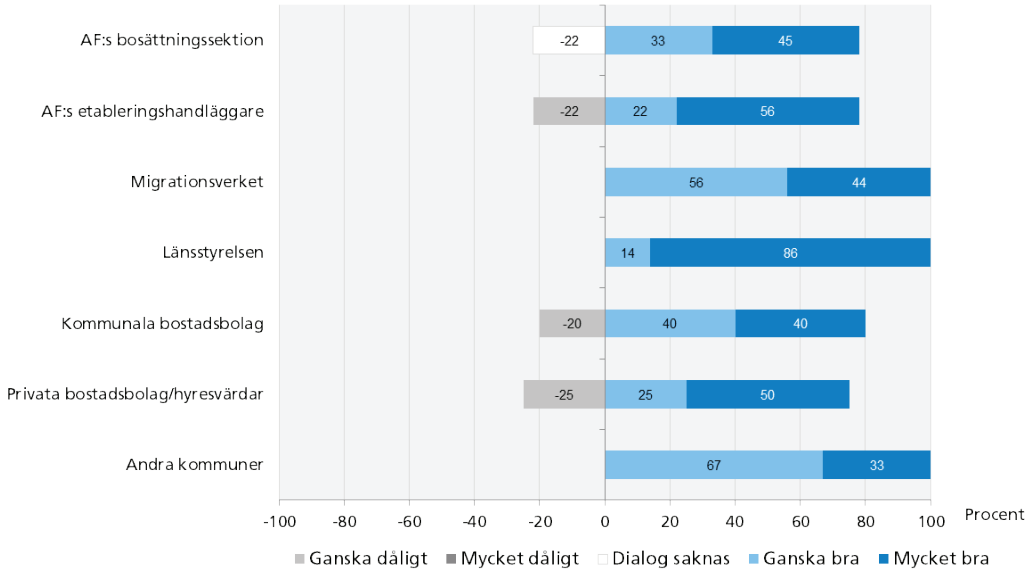
Kommunernas erfarenhet av dialogen med Arbetsförmedlingens bosättningssektion eller etableringshandläggare varierar. Två kommuner uppger att dialog saknas helt med bosättningssektionen medan det i övriga kommuner fungerat ganska eller mycket bra. Två kommuner anser att dialogen med etableringshandläggare fungerat ganska dåligt medan övriga anser att det fungerat ganska eller mycket bra.

I merparten av länets kommuner har det inte varit aktuellt att ha någon dialog med andra kommuner i bosättningsarbetet. Bilden i Gävleborgs län är ungefär densamma som för Sverige i stort.

Samtidigt som kommunerna i länet överlag ger en ganska positiv bild av dialogen med Arbetsförmedlingen anser fyra kommuner att viss eller mycket information i bosättningsunderlaget från bosättningssektionen saknas. I bosättningsunderlaget från etableringshandläggarna anser fem kommuner att viss eller mycket information saknas. I två kommuner har det inte varit aktuellt med bosättningsunderlag från Arbetsförmedlingen.

När det gäller bosättningsunderlaget från Migrationsverket anser fem kommuner att all viktig information finns och övriga att viss information saknas. Ingen kommun i länet anser att mycket information saknas i bosättningsunderlaget från Migrationsverket medan 22 procent, av Sveriges kommuner där det varit aktuellt, anser att mycket information saknas i underlaget.

Kommuners erfarenhet av dialogen i bosättningsarbetet med olika parter, 2014, *Gävleborg*

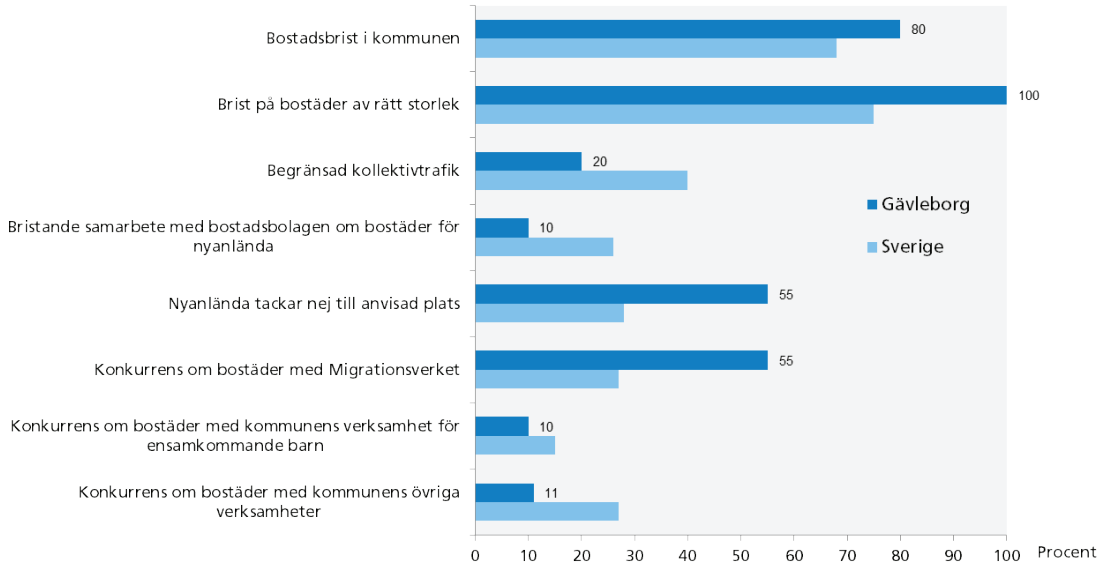
Källa: META 2014

Hinder för bosättning

De svarande kommunerna i länet upplever olika hinder för bosättning av anvisade nyanlända. Den generella bostadsbristen i kommunen anser 80 procent av länets kommuner är mycket eller ganska stort hinder. I två kommuner är detta inget hinder. Brist på bostäder av rätt storlek anser samtliga kommuner i länet är ett ganska eller mycket stort hinder. Att nyanlända tackar nej till anvisad bostad samt konkurrens om bostäder med Migrationsverket anser kommunerna i ganska stor utsträckning också är hinder för bosättningen av nyanlända. Konkurrens om bostäder med Migrationsverket har under de senaste åren blivit ett större hinder i fler kommuner i länet. Endast två av länets tio kommuner anser att begränsad kollektivtrafik är ett ganska stort hinder och tre kommuner att det inte utgör ett hinder alls.

Kommunerna i Gävleborg upplever i större utsträckning än Sverige i stort att den generella bostadsbristen i kommunen, bristen på bostäder i rätt storlek, att nyanlända tackar nej till anvisad plats samt konkurrensen med Migrationsverket som stora hinder för bosättning av nyanlända. Samtidigt bedömer kommunerna i Gävleborg att begränsad kollektivtrafik inte är lika stort hinder som man bedömer i Sverige i stort.

Kommunernas erfarenhet av *stora* hinder för bosättning av anvisade nyanlända, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META 2014

Kommunernas stöd till nyanlända gällande boende i annan kommun

Utöver samarbetet med Arbetsförmedlingen arbetar endast en kommun i länet, Ljusdal, i viss utsträckning aktivt med att bistå nyanlända att hitta boende i annan kommun. Två kommuner anger att det inte varit aktuellt. Totalt för Sverige är kommunerna ganska aktiva i att ge stöd till nyanlända när det gäller att hitta boende i en annan kommun. 76 procent av svarande kommuner arbetar aktivt i viss eller stor utsträckning med att bistå nyanlända att hitta boende i annan kommun. Endast 5 procent av svarande kommuner i Sverige anger att detta arbete inte alls görs, vilket kan jämföras med att 70 procent av länets kommuner angett att detta arbete med att aktiv bistå nyanlända med att hitta boende i annan kommun inte alls görs.

Länsstyrelsens kommentarer

De två största hinderna för bosättning av anvisade nyanlända är bostadsbrist och framförallt brist på bostäder av rätt storlek. Detta är inget unikt för Gävleborg utan ett problem i stort i Sverige.

För att underlätta bosättning för både asylsökanden och nyanlända kan det finnas ett behov av ökad samverkan både lokalt och regionalt mellan Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, länets kommuner och Länsstyrelsen. Även samarbetet med privata och allmännyttiga bostadsbolag kan lokalt i flera kommuner utvecklas. Bostadsbolag kan exempelvis vara ytterligare en aktör att ha med i den lokala överenskommelsen.

Kommunerna i länet skiljer sig markant från Sverige i stort när det gäller att aktivt bistå nyanlända med att hitta boende i annan kommun. För att påskynda etableringen för den enskilde borde arbetet med att hitta boende i annan kommun utvecklas i länets kommuner.

Utbildning och skola

Under den första tiden i Sverige deltar en stor del av alla nyanlända i svenskundervisning för invandrare, Sfi.

Kommuner anordnande av Sfi -utbildning

En viktig del av kommunernas ansvar när det gäller flyktingmottagandet är att erbjuda nyanlända undervisning i svenska för invandrare (Sfi). Alla kommuner i Gävleborgs län anordnar ordinarie Sfi i egen regi, vilket är den vanligaste formen även för Sverige i stort. Bollnäs kommun anordnar även Sfi-utbildning via upphandlad aktör. Ljusdals kommun erbjuder även en kompletterande utbildning för direktinresta, till exempel kvotflyktingar, på 12 veckor.

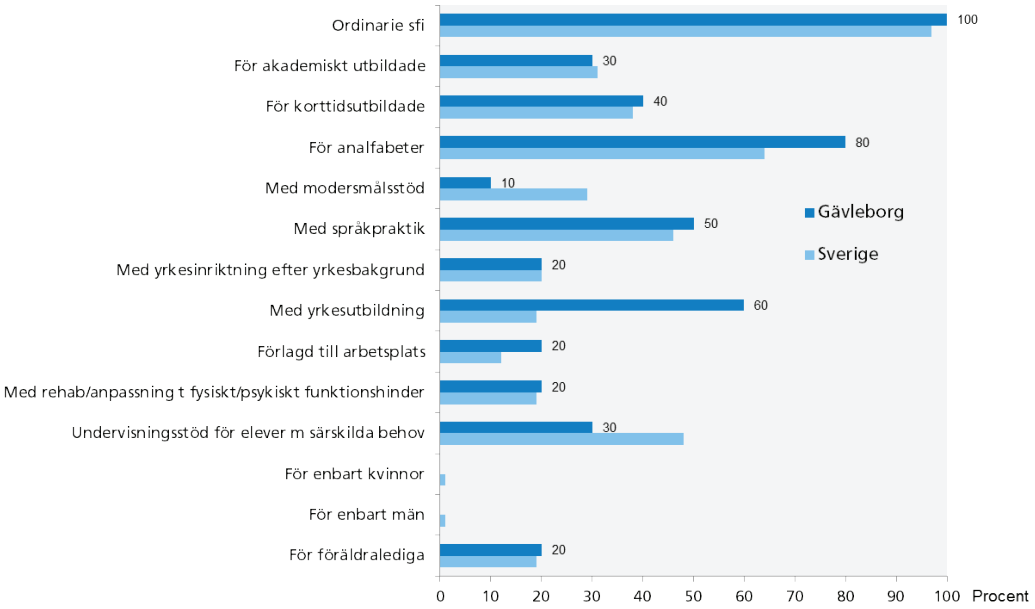
Utbud av Sfi-utbildningar och undervisningsformer

I kommunernas skolutbildning ska hänsyn tas till elevers olika behov. Alla kommuner i länet erbjuder ordinarie Sfi men inte alla typer av Sfi-utbildningar och undervisningsstöd. För att kunna erbjuda ett större utbud av Sfi samarbetar kommunerna.

Den vanligaste formen av specialanpassad utbildning är Sfi för analfabeter. Åtta av tio kommuner i länet erbjuder denna typ av Sfi-utbildning, vilket är en högre andel än genomsnittet i hela landet. 60 procent av kommunerna erbjuder även Sfi med yrkesutbildning och 50 procent erbjuder Sfi med språkpraktik. I arbetsmarknadsutbildning med Sfi samarbetar länets alla kommuner med Arbetsförmedlingen och erbjuder en yrkesutbildning kombinerat med Sfi. Detta bidrar till att det är tre gånger fler kommuner i Gävleborgs län än i totalt i Sverige som erbjuder denna kombination.

Endast en kommun i länet erbjuder Sfi med modermålsstöd. Detta är betydligt mindre än Sverige i stort där Sfi med modersmålsstöd erbjuds av 30 procent av svarande kommuner.

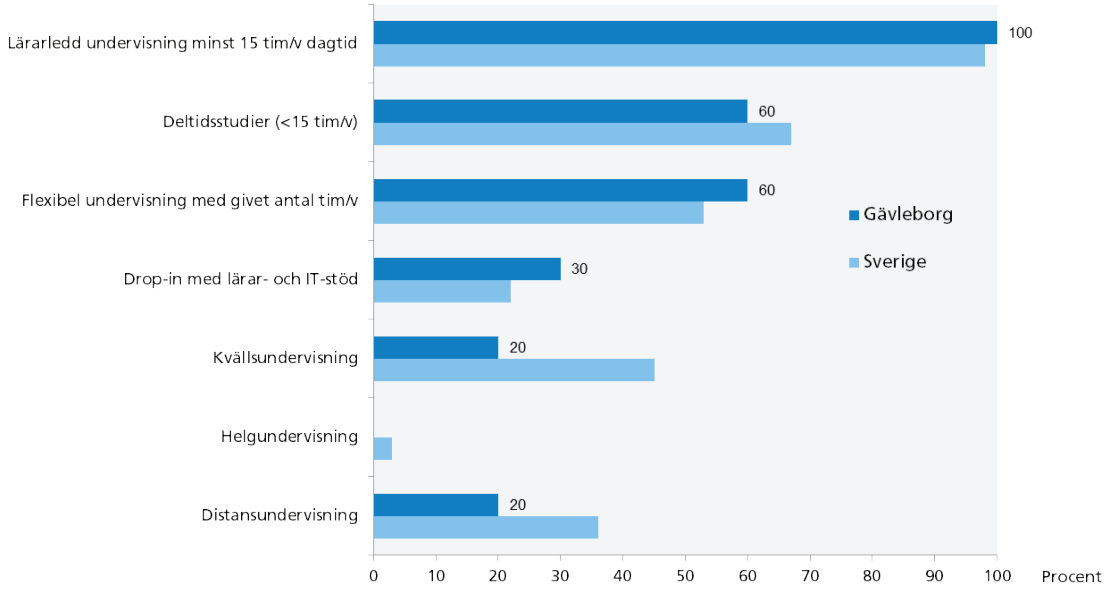
Kommuner med olika typer av Sfi-utbildning och undervisningsstöd, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META 2014

Alla kommunerna i länet erbjuder lärarledd undervisning minst 15 timmar i veckan dagtid och 60 procent erbjuder deltidsstudier eller flexibel undervisning. Detta är på samma nivå som för Sverige i stort som besvarat META 2014. Kvällsundervisning och distansundervisning är betydligt mer vanligt för Sverige i stort än bland kommunerna i Gävleborgs län.

Kommuner med olika typer av Sfi-former/klasser, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META 2014

Väntetid för att påbörja Sfi

Det är viktigt att Sfi kommer i gång så fort som möjligt för de nyanlända. Det finns ingen skillnad på hur länge kvinnor respektive män behöver vänta innan de kan börja på Sfi. Åtta av länets tio kommuner kan erbjuda nyanlända att påbörja sin Sfi inom två månader från anmälan. Totalt för Sverige är den genomsnittliga väntetiden något längre. Sedan 2012 har den genomsnittliga väntetiden från anmälan ökat något hos länets kommuner.

Det är dock skillnader i orsaken till väntetider för påbörjad Sfi mellan män och kvinnor. De två största orsakerna i Gävleborg men även totalt bland svarande kommuner i Sverige är brist på lediga platser inom Sfi eller kö till barnomsorg. I 50 procent av kommunerna i länet är bristen på platser inom Sfi orsaken till längre väntetid för både kvinnor och män. Kö till barnomsorg är det orsaken till väntetid i högre utsträckning för kvinnor än för män.

Länsstyrelsens kommentarer

Kommunerna har en bra samverkan när det gäller svenska för invandrare. Det är viktigt att det samarbetet fortsätter. Väntetiderna för att påbörja sfi är kortare i länet än för Sverige i stort. Det är värt att notera att väntetiden ökat något sedan 2012. Viktigt att kommunerna har en beredskap så att väntetiderna inte blir alltför långa då mottagandet av nyanlända fortsatt ligger på en hög nivå.

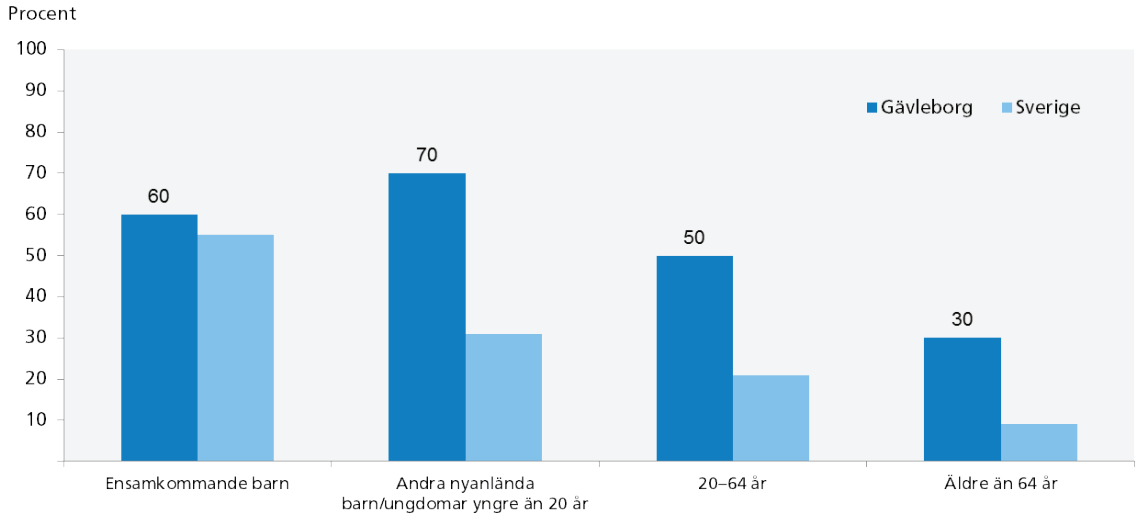
Fritid och föreningsliv

Föreningslivet kan utgöra en viktig del i etableringen av nyanlända. Det fungerar som en mötesplats där alla verkar utifrån ett gemensamt intresse och där sociala och professionella relationer och nätverk kan byggas.

Introduktion till föreningslivet

Som nyanländ är det inte självklart var och hur man kan delta i föreningslivet. Många kommuner i länet tillhandahåller en organiserad introduktion till föreningslivet/fritidsverksamhet för nyanlända. Vanligast är att detta erbjuds till ensamkommande barn och andra nyanlända barn/ungdomar yngre än 20 år. Knappt en tredjedel av länets kommuner tillhandahåller organiserad introduktion till föreningslivet/fritidsverksamhet för nyanlända äldre än 64 år. Länets kommuner erbjuder denna introduktion till nyanlända i betydligt högre utsträckning än Sverige i stort.

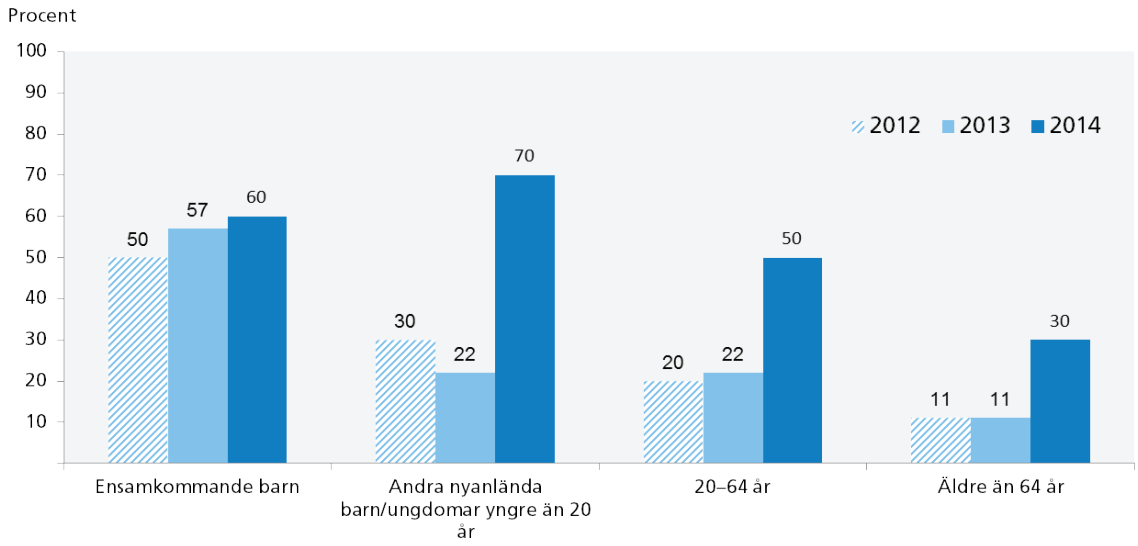
Kommuner med organiserad introduktion till föreningslivet/fritidsverksamhet för nyanlända, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META 2014

Sett över tid så erbjuder kommunerna i länet i högre utsträckning idag organiserad introduktion till föreningslivet eller fritidsverksamhet för alla grupper av nyanlända, än vad som gjordes 2012.

Kommuner med organiserad introduktion till föreningsliv/fritidsverksamhet för nyanlända, 2012-2014, *Gävleborg*

Källa: META 2012-2014

Samarbete med ideella sektorn

I åtta av tio kommuner i länet finns ett samarbete med ideella organisationer i mottagandet av nyanlända, inklusive ensamkommande barn. Andelen är något högre i Gävleborg än för Sverige i stort där ett samarbete mellan kommun och ideella organisationer finns i 69 procent. Vanligast sker samarbeten kring fritidsaktiviteter, läxläsning och språkcirkel. Tre kommuner samarbetar med ideella organisationer när det gäller flyktingguide eller familjekontakter.

Endast i Bollnäs kommun finns idag, dock under uppbyggnad, en dokumenterad strategi för samverkan inom integrationsområdet med ideella organisationer. Även Söderhamn arbetar med att ta fram en sådan. Övriga kommuner i länet saknar detta.

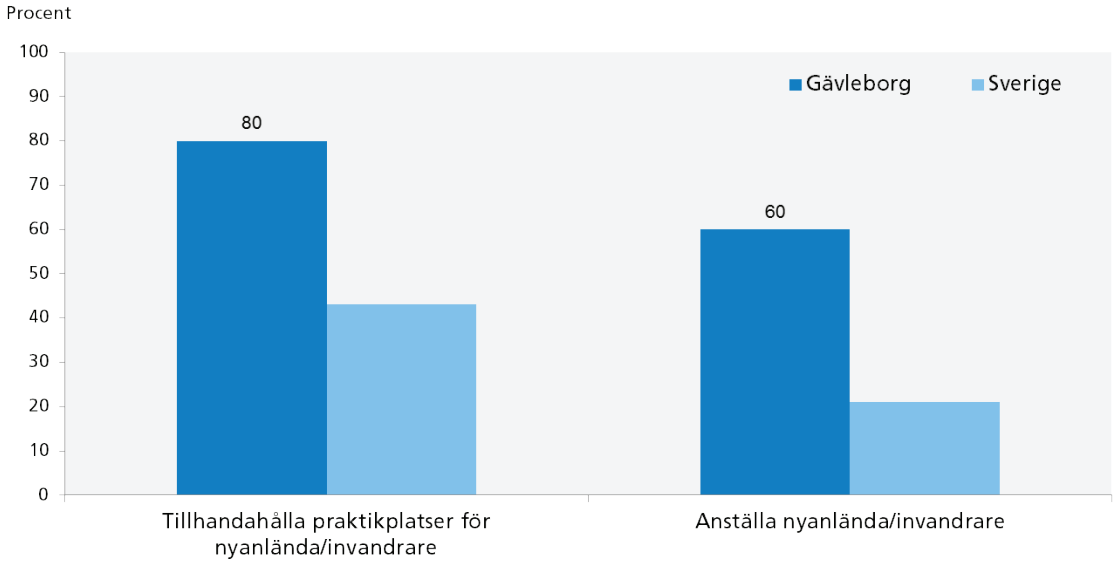
Länsstyrelsens kommentarer

Samarbetet med ideella sektorn är ett viktigt utvecklingsområde. Genom projektet Frivillig i Gävleborg har kommunernas samverkan med ideella organisationer utvecklats på ett bra sätt och det är viktigt att den samverkan fortsätter att utvecklas. För att samarbete och samverkan mellan kommun och ideella organisationer ska bli formaliserat är det viktigt att det tas fram en överenskommelse med den ideella sektorn i kommunerna.

Arbete

För personer inskrivna inom etableringsreformen har kommunen inget ansvar för att tillhandahålla arbetsmarknadsinsatser. En del kommuner har dock program för att anställa eller erbjuda praktikplatser. Åtta av länets tio kommuner har ett program för att tillhandahålla praktikplatser för nyanlända invandrare. Det är nästa dubbelt så stor andel som för Sverige i stort. När det gäller att anställa nyanlända invandrare har 60 procent av kommunerna ett program för det, vilket är tre gånger så stor andel som för Sverige i stort.

Kommuner med ett program för att anställa eller tillhandahålla praktikplatser, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META 2014

Länsstyrelsens kommentarer

Kommunerna har en viktig roll även som arbetsgivare. Det är positivt att en stor del av kommunerna i länet har ett program för att anställa eller tillhandahålla praktikplatser för nyanlända/invandrare.

Hälsa

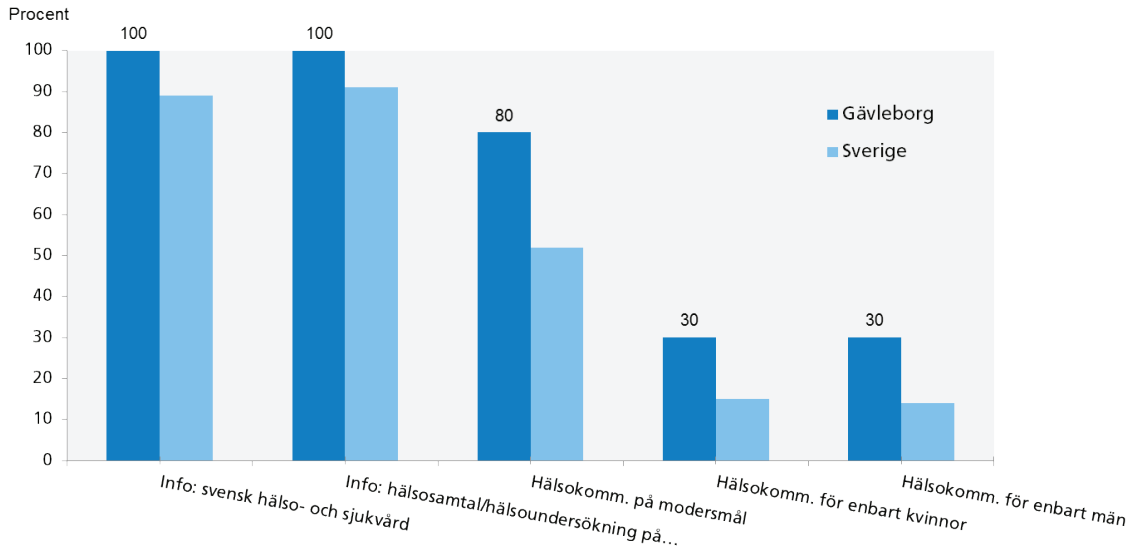
Hälsa är avgörande för asylsökande och nyanlända flyktingarnas möjligheter till lärande, integration och etablering på arbetsmarknaden och till samhället i stort.

Hälsokommunikation

För att nyanlända ska få god information om såväl hälsa som rättigheter och skyldigheter kopplade till vård och hälsa, behöver kommunikationen ske på ett förståerligt sätt, till exempel på ett språk som de nyanlända förstår. Via hälsokommunikation kan hälsa främjas och ohälsa förebyggas.

Kommunerna i länet erbjuder olika typer av hälsokommunikation i hög utsträckning. Alla kommuner ger information om den svenska hälso- och sjukvård samt om möjligheten att få hälsosamtal/hälsoundersökning på vårdcentral. Merparten av länets kommuner erbjuder även hälsokommunikation på modersmål till kommunens nyanlända, inklusive ensamkommande barn. Könsuppdelad hälsokommunikation erbjuds i betydligt mindre utsräckning. Generellt erbjuds hälsokommunikation i olika avseenden i högre utsträckning i länet än för Sverige i stort.

Kommuner där de nyanlända erbjuds hälsokommunikation, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

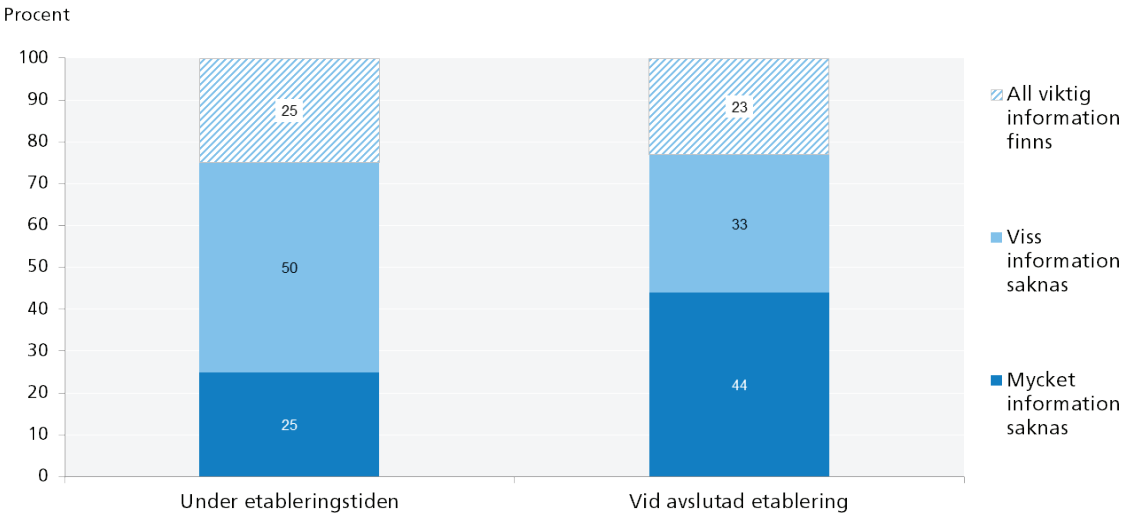
Källa: META 2014

Information från Arbetsförmedlingen

Huruvida Arbetsförmedlingens information om den nyanländes hälsa under etableringstiden är tillräcklig för att kommunerna ska kunna vidta lämpliga åtgärder uppger 75 procent av de svarande kommunerna i länet att all viktig information finns men att viss information saknas. Var fjärde kommun uppger att mycket information saknas. Detta är lägre i länet än för Sverige i stort.

Vid avslutad etablering är andelen högre. 44 procent av de kommuner med en uppfattning anser att mycket information saknas, vilket är något högre än för Sverige i stort.

Kommuners uppfattningar om Arbetsförmedlingens information om nyanländas hälsa, 2014, *Gävleborg*

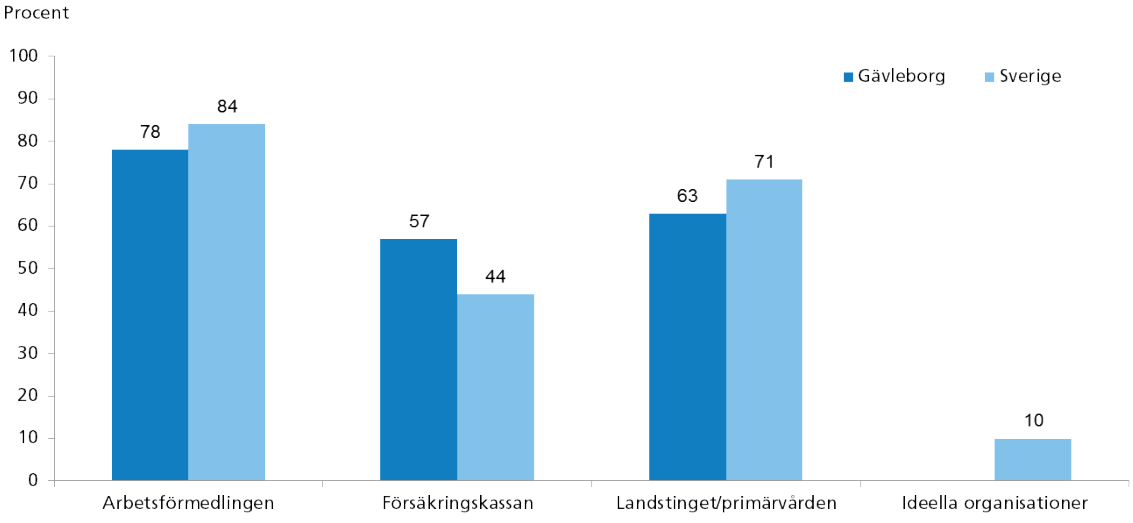

Källa: META 2014

Samverkan om individer med nedsatt prestationsförmåga

Andelen kommuner i länet som samverkar med Arbetsförmedlingen, om individer med nedsatt prestationsförmåga, har under de senaste åren varit relativt konstant. Omkring 80 procent av kommunerna samverkar med Arbetsförmedlingen. Något färre kommuner samverkar med Försäkringskassan och landstinget/primärvården kring dessa individer. Flera kommuner i länet har angett att det inte varit aktuellt med samverkan med Försäkringskassan och landstinget/primärvården. Samverkan mellan kommun och ideella organisationer sker inte eller har inte varit aktuellt inom länet och i väldigt liten utsträckning i Sverige i stort också.

Kommuner med samverkan med andra aktörer kring individer med nedsatt prestationsförmåga/särskilda behov, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META 2014

Länsstyrelsens kommentarer

Positivt att kommunerna i stor utsträckning erbjuder hälsokommunikation. Vad hälsokommunikationen innehåller och hur samarbetet är mellan kommun och landsting kan vara viktigt att fortsätta diskutera.

Det behövs en dialog mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna kring det underlag om nyanländas hälsa som kommunerna får del av för att kunna vidta lämpliga åtgärder. Flera kommuner i länet anser att viss eller mycket information saknas i det underlaget. Arbetsförmedlingen och kommunerna behöver diskutera vad som kan förväntas av varandra i detta avseende.

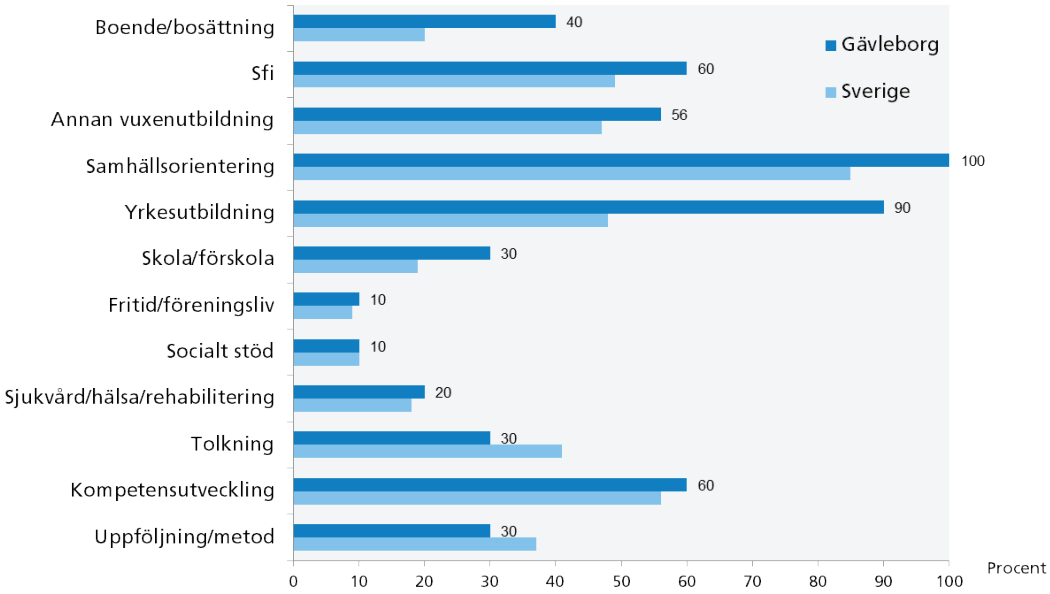
Regional samverkan

Regional samverkan kring verksamheter för nyanlända och ensamkommande barn sker mellan en rad olika aktörer, inom olika verksamheter och mellan olika geografiska områden.

Nyanlända

Regional samverkan sker vanligast i Gävleborg inom samhällsorientering och yrkesutbildning. Här är samverkan betydligt högre i Gävleborg än för Sverige i stort. Kompetensutveckling, svenska för invandrare (Sfi) och i annan vuxenutbildning sker också en regional samverkan i stor utsräckning. Inom flera verksamheter för nyanlända sker en regional samverkan i större utsträckning i Gävleborg än i Sverige i stort.

Kommuner med regional samverkan inom verksamheter för nyanlända (exkl. ensamkommande barn), 2014, *Gävleborg vs Sverige*

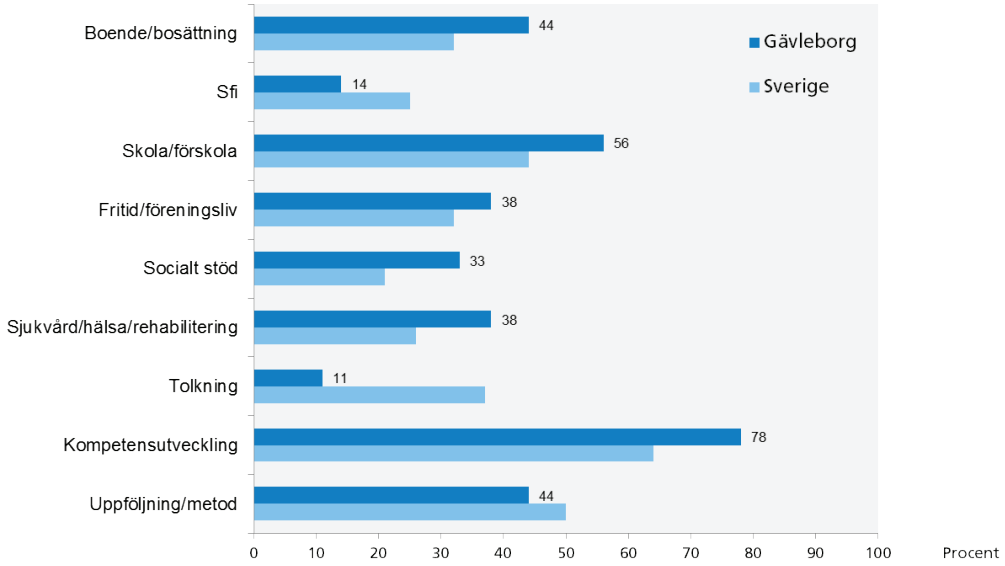

Källa: META-enkäten 2014

Ensamkommande barn

Regional samverkan sker även inom olika verksamheter för ensamkommande barn. Samverkan sker framförallt när det gäller kompetensutveckling och skola/förskola. Där är andelen större i Gävleborg än för Sverige i stort.

Kommuner med regional samverkan inom verksamheter för ensamkommande barn, 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META-enkäten 2014

Regional överenskommelse

Kommunernas uppfattning i vilken utsträckning som den regionala överenskommelsen (RÖK) eller motsvarande regional stategi varit ett stöd i kommunerna när det gäller mottagandet av nyanlända eller ensamkommande barn varierar. Vissa kommuner anger att de inte ingår i någon RÖK/strategi medan andra har en uppfattning att den finns som stöd i viss eller stor utsträckning.

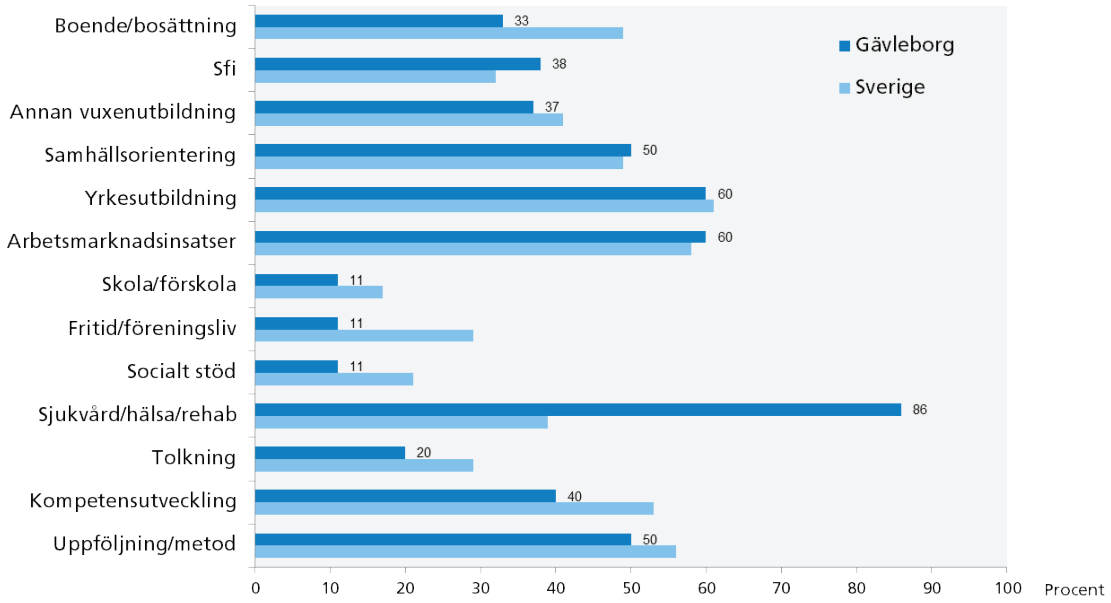
60 procent av svarande kommuner i Sverige som anser att de ingår i en RÖK uppger att de uppfattar den regionala överenskommelsen som ett stöd arbetet med mottagandet av *nyanlända*. När det gäller mottagandet av *ensamkommande barn* är andelen något lägre. Bland svarande kommuner i Gävleborg som anser att de ingår i en RÖK, uppger 75 procent att den regionala överenskommelsen är ett stöd i arbetet med mottagande av *nyanlända* och andelen är något lägre när det gäller mottagandet av *ensamkommande barn*.

Behov av stärkt regional samverkan

Kommunerna tillfrågades om deras behov av förstärkt regional samverkan. Resultatet visar att det inom några verksamheter finns ett ökat behov eller fortsatt behov av regional samverkan. Ett stort behov av förstärkt samverkan uppger kommunerna i länet framförallt bör vara inom sjukvård/hälsa/rehab, inom yrkesutbildning och arbetsmarknadsinsatser. Det uppger över 60 procent av kommunerna i länet som hade en uppfattning i frågan.

Sammantagen bedömning utifrån kommunernas svar i META-enkäten 2014 är att det även finns ett ökat behov av regional samverkan inom mottagandet av ensamkommande barn.

Kommuner som upplever *stort behov* av stärkt regional samverkan inom olika verksamheter för nyanlända (inkl. ensamkommande barn), 2014, *Gävleborg vs Sverige*

Källa: META-enkäten 2014

Länsstyrelsens kommentarer

Det finns idag ett väl utvecklat samarbete mellan länets kommuner och berörda myndigheter i många avseenden.

Genom tidigare regionala projekt, såsom Arbetsmarknadsutbildning med Sfi och Samhällsorientering, har dessa verksamheter implementerats väl i kommunerna och en fortsatt god regional samverkan sker även idag inom verksamheterna. Det är viktigt att det samarbetet fortsätter.

Vi kan se att det finns ett behov av ökad samverkan mellan kommun och landsting. Sjukvård/hälsa/rehabilitering har i flera avseenden i enkäten lyfts fram som områden där kommunerna vill se en stärkt regional samverkan och detta är ett viktigt utvecklingsområde. För att kunna förbättra samverkan i detta avseende kan en diskussion mellan kommunerna och landstinget kring roller, ansvar och förväntningar vara en viktig utgångspunkt. Det är viktigt att kommunerna och landstinget/primärvården har samma uppfattning om varandras roller och ansvar så att förväntningarna blir rimliga gentemot varandra.

Av svaren kan vi även se att det finns en viss otydlighet kring vilken regional överenskommelse (RÖK) som kommunerna hänvisar till som ett stöd i arbetet med mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn. Idag finns ingen RÖK i Gävleborgs län men det finns en framtagen vision om hur vi i länet ska arbeta med mottagande av nyanlända och ensamkommande barn. Här finns ett utvecklingsarbete i Gävleborg. Det finns ett behov av att Länsstyrelsen, det nybildade Region Gävleborg och berörda parter ser över den regionala visionen och kopplar samman den med länets regionala utvecklingsstrategi (RUS).

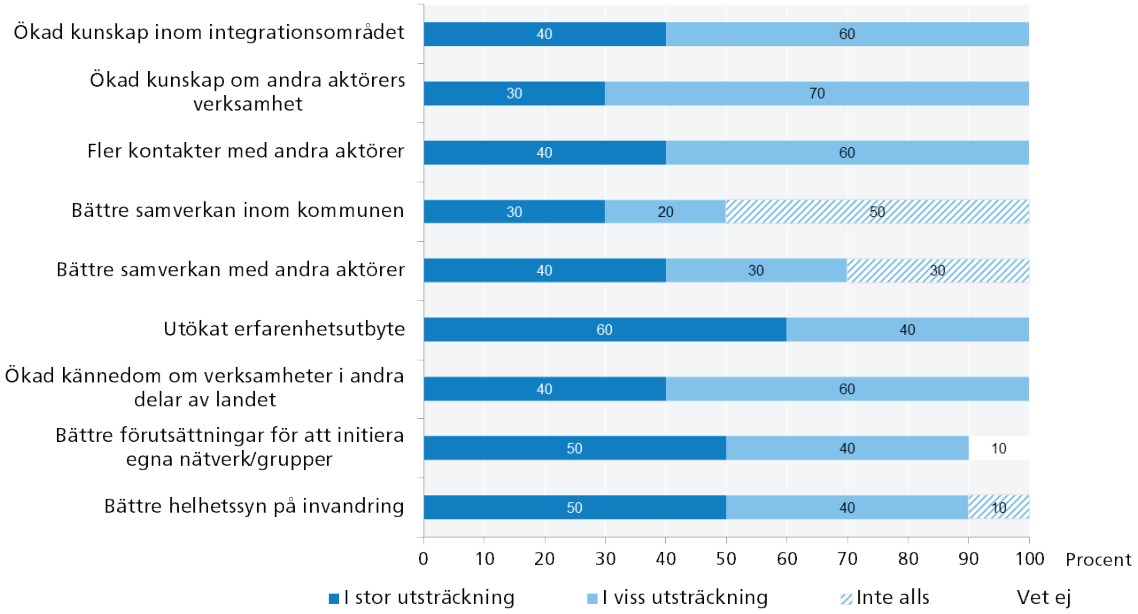
Länsstyrelsens arbete

Ett av Länsstyrelsens integrationsuppdrag är att verka för att länet har en god beredskap och kapacitet när det gäller att ta emot och introducera nyanlända flyktingar.

Nytta för kommunerna

Det som länets kommuner upplever som främsta nytta med Länsstyrelsens arbete rör utökat erfarenhetsutbyte, ökad kunskap inom integrationsområdet, ökad kunskap om andra aktörers verksamhet och fler kontakter med andra aktörer samt ökad kännedom om verksamheter i andra delar av landet. Dessa betonar samtliga av länets kommuner i enkäten. Upplevelserna bland länets kommuner av Länsstyrelsens arbete skiljer sig inte avsevärt från hur kommuner i andra delar av Sverige upplever länsstyrelsernas arbete.

Kommuners upplevda nytta av "Länsstyrelsens arbete rörande mottagande och etablering av nyanlända (inkl. ensamkommande barn), 2014, *Gävleborg*

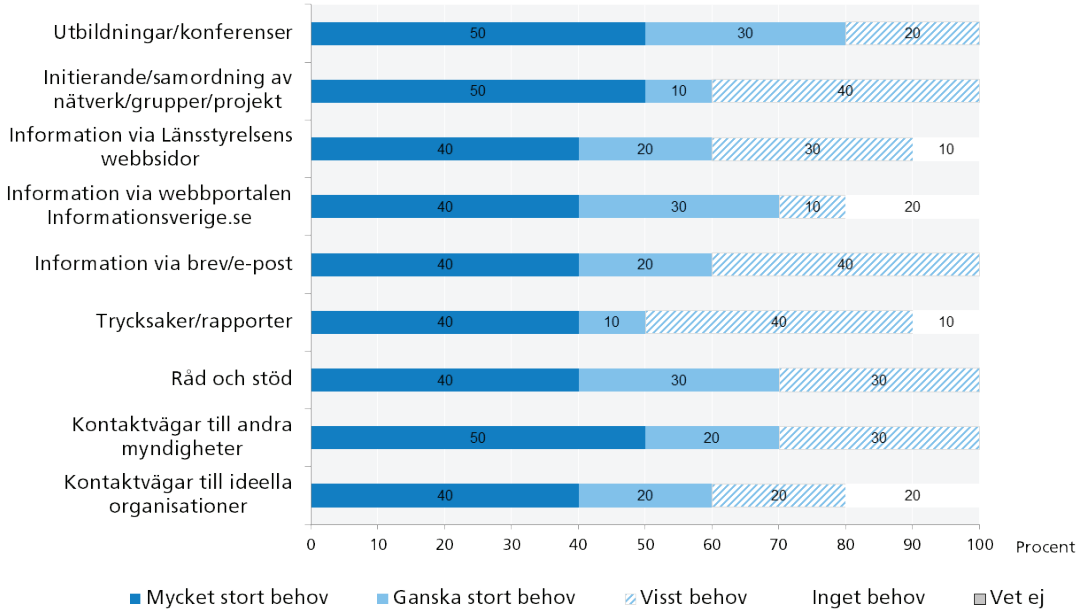

Källa: META-enkäten 2014

Behovet framöver

Det som efterfrågas mest från Länsstyrelsen Gävleborg och som under de senaste åren varit ett mycket stort behov av bland kommunerna är utbildningar/konferenser. 80 procent av kommunerna ser ganska eller mycket stort behov av detta. Framöver ser även 70 procent av kommunerna ett stort behov av råd och stöd, kontaktvägar till andra myndigheter samt information via webbportalen informationsverige.se. Inga större förändringar har skett de senaste åren. Poängteras ska dock göras att kommunernas upplevda behov är väldigt olika där vissa inte alls ser ett behov av en insats där andra kommuner upplever att mycket stort behov.

Kommunernas upplevda behov av insatser från Länsstyrelsen framöver, 2014, *Gävleborg*

Källa: META-enkäten 2014

Länsstyrelsens kommentarer

Kommunerna är mycket nöjda med samarbetet med Länsstyrelsen och man upplever att behovet är fortsatt stort av olika insatser.

Ett viktigt uppdrag som Länsstyrelsen har är att verka för att länet har god beredskap och kapacitet att ta emot och introducera nyanlända flyktingar men även att det finns ett regionalt samarbete kring etableringen av nyanlända. Detta sker i Gävleborg genom det läns- och myndighetsövergripande samarbetet Integration Gävleborg. Behovet av detta länsövergripande samarbete är fortsatt stort och viktigt att bibehålla och utveckla. Detta för att på bästa sätt fortsatt kunna erbjuda insatser till kommunerna som de efterfrågar och ser ett behov av.

Länsstyrelsens rapporter 2015

2015:1 Länsstyrelserna stödjer och samordnar föräldrastödsarbetet
2015:2 Hemlöshet – en fråga om bostäder
2015:3 Förvaltningsplan för kronhjort i Gävleborgs län
2015:4 Vattenförsörjningsplan för Gävleborgs län
2015:5 ANDT-verksamheten vid Sveriges länsstyrelser 2014
2015:6 Prostitutionen i Sverige 2014 - En omfattningskartläggning
2015:7 Hur förändras våtmarkerna och varför? Undersökningar av vegetationsförändringar i Dalarna och Gävleborg - satellitbaserad övervakning
2015:8 Förvaltningsplan för skarv i Gävleborgs län
2015:9 Mottagande och etablering av nyanlända i Gävleborg 2014 - sammanställning av en enkätundersökning riktad till länets kommuner

Länsstyrelsen Gävleborg
Foto omslag: www.freeimages.com
Utgivningsår: 2015
Rapportnr: 2015:9
ISSN: 0284-5954

Länsstyrelsen
Gävleborg

Besöksadress: Borgmästarplan, 801 70 Gävle **Telefon:** 010-225 10 00
Webbadress: www.lansstyrelsen.se/gavleborg